

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ФУНКЦИИ СЛОВ-РЕАЛИЙ В МЕДИАТЕКСТАХ НА АНГЛИЙСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ

Е.А. ДЕМИДОВА, Т.П. КАРПИЛОВИЧ

The paper considers semantic classification of words-realia and their stylistic functions in British and Belarusian press. Three main semantic classes of words-realia have been determined as well as their frequency in the media texts. Pragmastylistic functions of words-realia based on the stylistic device of irony have been identified

Ключевые слова: слово-реалия, медиатекст, стилистический прием

Прагмастилистический потенциал медиатекстов может усиливаться не только путем применения традиционных экспрессивных средств, но и слов-реалий (или реалий), обозначающих явления и предметы, присущие одной стране, территории или культуре, но отсутствующие в другой, на языке которой и составляется текст СМИ.

Материалом для настоящего исследования послужили тексты новостных и аналитических статей из британских изданий «The Guardian», «The Independent» и русскоязычных изданий белорусской прессы «СБ Беларусь сегодня», «Народная газета», «Республика», «Комсомольская правда», «Белорусская нива», а также их электронных версий. Были установлены три основные семантические группы реалий (этнографические, общественно-политические и ономастические), характерные для медиатекстов на двух языках. Наиболее употребительными являются ономастические реалии (55% от общего числа реалий в британской прессе и 53% – в белорусской прессе), состоящие из ряда подгрупп, аналогичных в двух лингвокультурах как качественно, так и количественно: имена собственные людей, географические имена собственные, названия отдельных мест, названия организаций и др.

Исходя из определения данного термина, основной функцией реалии является номинация предмета, явления или понятия, которое не имеет специального названия в культуре, на языке которой она описывается. Вместе с тем в ряде случаев автор медиатекста делает осознанный выбор в пользу реалий, поскольку такие лексические единицы обогащают текст и делают его более экспрессивным. При этом наиболее употребительным стилистическим приемом, в рамках которого используются реалии в медиатекстах на двух языках, оказалась ирония, позволяющая автору высказать свою позицию, не выходя при этом за рамки политкорректности. Например, в высказывании *Амбициозный Кэмерон не прочь продемонстрировать, что он почти что Черчилль* сравниваются два британских премьер-министра, однако ироничный тон выражает авторскую позицию о том, что первый проигрывает второму в этом сравнении. Для создания комического и иронического эффекта используется смешение реалий, например, с использованием устойчивых словообразовательных моделей *Лондонград*, *Москва-на-Темзе* (ср. *Ростов-на-Дону*, *Stratford-upon-Avon*) и *Маленькая Россия* (ср. *Little Britain/England*, *Little China*).

В силу жанровых и функциональных особенностей подобные стилистические приемы, основанные на реалиях, значительно чаще встречаются в аналитических (в 80% изученных контекстов), чем в новостных статьях. Обнаружение и истолкование имплицитного эмоционально-оценочного компонента, основанного на реалиях, требует от адресата медиатекста некоторых фоновых знаний об описываемой стране или культуре, что в то же время может служить стимулом для более глубокого изучения обсуждаемой темы.

МАСТАЦКІЯ АДМЕТНАСЦІ ГІСТАРЫЧНАЙ ПРОЗЫ В. ПАТАВАЙ

М.І. КІРУШКІНА, Т.А. ФІЦНЕР

An artistic realization of the poetry of historical genre in the prose of O. Ipatova is examined in the article. The aim of the research is to mark in the artistic peculiarities of historical prose of the writer concerning the specificity of the writer's artistic method and particular attitude to history. The novelty of this work is conditioned by insufficient elaboration of the given problem in the native history and criticism of literature

Ключавыя словы: гістарычны жанр, прататып, намінацыя, сінкрэтычнасць

Для творчасці В. Патавай характэрна індывідуальна-мастацкае ўсведамленне асаблівасцей паэтыкі гістарычнага жанру. Яе гістарычныя творы прадстаўляюць зместава-фармальныя сістэмы, якія ўключаюць мастацкую катэгорыю гістарызму, адметную структурную арганізацыю твораў, сінтэз гістарычнай праўды і мастацкага вымыслу.

У гістарычных апавяданнях В. Патавай дзейнічаюць рэальныя гістарычныя асобы, успамінаюцца падзеі, якія адбываліся на самой справе, уводзяцца ў праяўную канву гістарычныя дэталі. Сюжэт будзеца пры дапамозе вымыслу аўтара. В. Патава стварае праўдзівыя гістарычныя сітуацыі для сваіх герояў, характары якіх выяўляюцца пры дапамозе аўтарскай фантазіі. Выкарыстанне аўтарам

рэальных фактаў, пратасюжэтаў і прататыпных вобразаў атрымлівае ў гістарычных апавяданнях незвычайны мастацкі эффект: пашырае тэматычныя і філасофскія рамкі творчасці пісьменніцы, узбагачае гераічны тыпаж у мастацкіх творах, надае тэкстам пераканаўчую дакладнасць, ўзмацняе элементы рамантызму пры апісанні падзей мінулага.

Гістарычныя аповесці аўтара вызначаюцца асэнсаваннем значнасці вобраза нацыянальнага героя ў прасторавых віхурах канкрэтнай гістарычнай эпохі. У творах В. Іпатавай намінацыя такога героя ўвасабляецца праз яго адданае служэнне радзіме, яе нацыянальным і асветніцкім інтарэсам. Важным з'яўляецца мастацкае даследаванне духоўнай і культурнай прыналежнасці героя да роднай зямлі, паказ яго суб'ектыўна-філасофскіх разваг, мудрасці і годнасці, духоўнага ўзвышэння і адраджэння.

Падзеі мінулага ў раманым цыкле «Альгердава дзіда» рэпрэзентуюцца В. Іпатавай паводле даследавання міфалагічнай мадэлі светаадчування беларусаў (раман «Залатая жрыца Ашвінаў»), рэалізацыі анірычных элементаў (раман «Вяшчун Гедзіміна»), ролі і дзейнасці ў мастацкім тэксце персанажа / героя высокага міметычнага модуса (раман «Альгердава дзіда»). У рамане «Залатая жрыца Ашвінаў» пераплятаюцца язычніцкія і хрысціянскія ўяўленні, рэстаўрыруецца гісторыя беларусаў на падставе даследавання і асэнсавання аўтарам рэлігійных і міфалагічных рэалій мінуўшчыны. Пісьменніца ў рамане «Вяшчун Гедзіміна» пасродкам форм анірычнай рэальнасці, прэзентацыі экзистэнцыі і дзейнасці душы / фантазіі героя, вызваленай ад магутнасці розуму, стварае сіметрычныя для беларускай гісторыі асобныя сюжэтныя карціны. У рамане «Альгердава дзіда» жыццё канкрэтнай гістарычнай асобы, яе самасцвярджэнне ва ўнікальнай сацыяльна-гістарычнай прасторы адлюстроўваецца аўтарам праз апісанне рэальных падзей, аналітычнае асэнсаванне заканамернасцей гістарычнай субстанцыі. Раманы В. Іпатавай, у якіх дамінуючым пачаткам выступае даследаванне гісторыі, валодаюць высокім мастацкім узроўнем і асаблівасцямі паэтыкі інтэлектуальнага рамана. Іх вызначае сінкрэтычнасць структуры (суіснаванне ў мастацкім тэксце гісторыі, філасофскіх канцэпцый, міфалагічных матываў і вобразаў) і даследаванне асаблівасцей псіхааналізу. Творы пісьменніцы насычаны гістарычнымі звесткамі і аргументацыямі, дзе дзейнасць герояў падпарадкавана іх учынкам, развагам і псіхалагічнай матывацыі, што з'яўляецца вызначальным для сюжэтнай падзейнасці.

Стылявой дамінантай гістарычнай прозы В. Іпатавай з'яўляецца мастацкі этнаграфізм. Гістарычныя творы пісьменніцы на стылявым і лінгвапаэтычным узроўнях уяўляюць сабой спалучэнне этнаграфічных дэталей, элементаў нацыянальнай і міжнацыянальнай культур.

©БГУ

ЛЕКСІКА-СЕМАНТЫЧНАЯ СПАЛУЧАЛЬНАСЦЬ БЕЛАРУСКАГА ПРЫМЕТНІКА Ў АСПЕКЦЕ «СЛОЎНІК – КАНТЭКСТ»

Ж.Ю. КЛИМЯНОК, С.А. ВАЖНИК

The object of scientific research is lexico-semantic compatibility of Belarusian adjective. The main purpose of scientific work is the description of the specifics of syntagmatic relations of Belarusian adjective in contextual dictionary aspect, the regularity of changes of the circle verbal environments adjective depending on discursive use and development of methodology of compiling the dictionary the compatibility of an adjective in the Belarusian language. During research were identified ways to reflect compatibility properties adjective in Belarusian dictionaries, registered some changes in syntagmatic attribute structures in fiction and sports discourse, was developed algorithm of selection of language material for combinatory dictionary of adjective in the Belarusian language. The results of the research can be used in the Belarusian lexicography (educational and special dictionaries) and theoretical courses (syntax, lexicology, lexicography, phraseology). The practical result of the work may be creation in perspective of the combinatory dictionary of adjective in the Belarusian language

Ключавыя словы: лексіка-семантычная спалучальнасць, камбінаторны слоўнік, канструкцыя «прыметнік + назоўнік», спартыўны дыкурс

Аб'ектам даследавання ў працы стала лексіка-семантычная спалучальнасць беларускага прыметніка.

Прадмет даследавання – лексіка-семантычная спалучальнасць беларускага прыметніка ў аспекце «слоўнік – кантэкст».

Матэрыялам для дадзенай навуковай працы сталі **2655** слоўнікавых артыкулаў з прыметнікам у якасці загаловачнага слова, адабраныя метадам суцэльнай выбаркі з I тома «Глумачальнага слоўніка беларускай мовы», **1416** беларускіх і **3330** рускіх кантэкстных ужыванняў (канстр. «прыметнік + назоўнік»), выбраныя з корпусу тэкстаў інфармацыйных інтэрнэт-выданняў, **192** кантэкстных ужыванняў («прым. + наз.»), выбраныя з мастацкіх тэкстаў беларускай літаратуры XX ст. У якасці дадатковага матэрыялу былі выкарыстаны артыкулы наступных выданняў: «Руска-беларускага слоўніка», «Слоўніка сінонімаў і блізказначных слоў», «Слоўніка лексічных формаў (сінонімы,